

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

CENTRE D'ESTUDIS
HISTÒRICS INTERNACIONALS
FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA

2a època • 2020 • Núm. 133

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

**ÍNDICE
HISTÓRICO
ESPAÑOL**

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

Fundat el 1953 per Jaume Vicens Vives

Editat per

CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS INTERNACIONALS
Universitat de Barcelona

Director

ANTONI SEGURA (Universitat de Barcelona)

Coordinadora

TERESA ABELLÓ (Universitat de Barcelona)

Cap de redacció

CARMEN RIU DE MARTÍN (Universitat de Barcelona)

Adjunt a direcció

JOSÉ MANUEL RÚA FERNÁNDEZ (Universitat de Barcelona)

Comitè de redacció

AGUSTÍ ALCOBERRO (Universitat de Barcelona), RAFAEL ARACIL (Universitat de Barcelona), XAVIER BALLESTÍN (Universitat de Barcelona), GIOVANNI C. CATTINI (Universitat de Barcelona), JAUME DANTÍ (Universitat de Barcelona), VÍCTOR GAVÍN (Universitat de Barcelona), ANDREU MAYAYO (Universitat de Barcelona), JOAN OLIVER (Universitat de Barcelona), ALESSANDRA PECCI (Universitat de Barcelona), LLUÍS PONS PUJOL (Universitat de Barcelona), MARTA SANCHO (Universitat de Barcelona), JOAN VILLARROYA (Universitat de Barcelona)

Comitè assessor

PAUL AUBERT (Université d'Aix-Marseille), AURORA BOSCH (Universitat de València), ALFONSO BOTTI (Università di Modena e Reggio Emilia), MIGUEL GÓMEZ OLIVER (Universidad de Granada), CRISTÓBAL GONZÁLEZ ROMÁN (Universidad de Granada), HELEN GRAHAM (Royal Holloway, University of London), ÓSCAR MORO ABADÍA (Memorial University of Newfoundland), FRANCISCO PINA POLO (Universidad de Zaragoza), JOAQUIM PRATS CUEVAS (Universitat de Barcelona), MANUEL REDERO (Universidad de Salamanca), OFELIA REY (Universidade de Santiago de Compostela), ANTONIO RIVERA (Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea), FRANCISCO ROMERO SALVADÓ (University of Bristol), PIERRE ROUILLARD (Directeur de Recherche CNRS, Nanterre), ANGEL SMITH (University of Leeds), JOSEP M. SOLÉ SABATÉ (Universitat Autònoma de Barcelona), PERE VERDÉS I PIJUAN (CSIC, Barcelona)

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

CENTRE D'ESTUDIS
HISTÒRICS INTERNACIONALS
FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA
2a època • 2020 • Núm. 133

Publicació anual

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Revista de crítica bibliogràfica sobre la història d'Espanya adreçada a estudiosos i investigadors.

© Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona
Pavelló de la República
Avinguda Cardenal Vidal i Barraquer, 34
08035 Barcelona
ihe@ub.edu
<http://cehi.ub.edu>

© Edicions de la Universitat de Barcelona
Adolf Florensa, s/n
08028 Barcelona
comercial.edicions@ub.edu
www.edicions.ub.edu

ISSN: 0537-3522
Dipòsit legal: B-237-1958
Impressió: Gráficas Rey

La revista està indexada a Dialnet, Latindex, CARHUS plus+, CIRC i ISOC.

Tiratge: 1.000 exemplars.

Amb el suport de la Comissió de Recerca de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona.

SUMARI / SUMARIO

Collaboradors del present número / Colaboradores del presente número.....	9
--	---

<i>Comiat i canvis a Índice Histórico Español</i> , per Antoni SEGURA i Teresa ABELLÓ	11
--	----

HOMENATGES / HOMENAJES

<i>Hilari Ragner, referent personal i historiogràfic</i> , per Josep Maria SOLÉ I SABATÉ.....	15
--	----

ESTATS DE LA QÜESTIÓ / ESTADOS DE LA CUESTIÓN

<i>La climatología histórica en España. Estado de la cuestión de una especialidad ante los retos del siglo XXI</i> , per Mariano BARRIENDOS.....	25
--	----

<i>Els camps de concentració franquistes, uns grans desconeguts?</i> <i>Un estat de la qüestió</i> , per Oriol DUEÑAS ITURBE.....	51
--	----

<i>«Matar al indio y salvar al hombre». Genocidio. Significado, alcance y aplicabilidad del término</i> , per Xabier IRUJO	81
--	----

<i>Ánforas béticas en el norte de Italia. Un status quaestionis sobre la producción, el transporte y la distribución de alimentos en las regiones X Venetia et Histria y XI Transpadana</i> , per Joan RODRÍGUEZ SEGURA	129
--	-----

TRADUCCIONS / TRADUCCIONES

(els articles estan transcrits en la llengua original de l'autor i consten en aquesta secció traduïts al castellà).....	173
--	-----

COLLABORADORS DEL PRESENT NÚMERO

COLABORADORES DEL PRESENTE NÚMERO

TERESA ABELLÓ
MARIANO BARRIENDOS
ORIOI DUEÑAS ITURBIDE
XAVIER IRUJO
JOAN RODRIGUEZ SEGURA
ANTONI SEGURA
JOSEP MARIA SOLÉ I SABATÉ

NOTES

A partir del número 127 (2014) les ressenyes de les novetats bibliogràfiques es publiquen exclusivament a l'adreça electrònica: <http://revistes.ub.edu/index.php/ihe>.

Les ressenyes redactades per la Secretaria de la revista van signades amb les sigles IHE.

Amb la finalitat d'accelerar l'aparició de les ressenyes de novetats editorials a la nostra revista, demanem als autors i editors que, sempre que sigui possible, ens enviïn dos exemplars de les obres que publiquin sobre temes d'història d'Espanya.

També sol·licitem als nostres subscriptors que, per tenir al dia la nostra base de dades, ens enviïn el nom de la persona o institució subscripta i la seva direcció actual, si hi ha hagut canvis o modificacions.

SECRETARIA D'ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

NOTAS

A partir del número 127 (2014) las reseñas de las novedades bibliográficas se publican exclusivamente en la dirección electrónica: <http://revistes.ub.edu/index.php/ihe>.

Las reseñas redactadas por la Secretaría de la revista van firmadas con las siglas IHE.

Con el fin de acelerar la aparición de reseñas de novedades editoriales en nuestra revista, pedimos a autores y editores que, siempre que sea posible, nos remitan dos ejemplares de las obras sobre temas de historia de España que publiquen.

También solicitamos a nuestros suscriptores que, para facilitar la puesta al día de nuestra base de datos, nos envíen el nombre de la persona o institución suscrita y su dirección actual, en caso de haber experimentado algún cambio o modificación.

SECRETARÍA DE ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

Centre d'Estudis Històrics Internacionals
de la Universitat de Barcelona
Pavelló de la República
Avinguda Cardenal Vidal i Barraquer, 34
08035 Barcelona
ihe@ub.edu